

UDC 398.23

FOLKLORE VERSION OF PLOT 1696 IN CHINESE AND UKRAINIAN FOLK HOUSEHOLD TALE

I. Hryshchenko

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
70 Volodymyrska str., Kyiv, 44, Ukraine
hryshchenko_i@ukr.net, iryna.hryshchenko@knu.ua

L. Kopanitsya

Doctor of Sciences in Philology, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
70 Volodymyrska str., Kyiv, 44, Ukraine
lovkopanytsa12@gmail.com

The article considers the comparative study of Chinese and Ukrainian folk fairy tales with plot 1696=AA1696A (ATU 1696). Novelty and innovative of the research differ in the absence of investigation of plot about fools in Chinese and Ukrainian Household tales in Contemporary Folklore Studies. The text of Chinese Household tale “Foolish husband” and Ukrainian Household tales from the collection from the 19th and the beginning of the 20th century with this plot were used to investigate.

Chinese and Ukrainian Household tales began to print and began to investigate much later than fairy tales and animal fables. Among Household tales stand out a particular group of text with characters who are extraordinary fools. They commit most inconsequent and awkward things. Household tales about fools are international phenomenon.

It must be stressed in the texts of Chinese and Ukrainian Household tales under study the fool has a number of unusual adventures. It is of importance to note a fool of Household tale sees the world differently. He has his own “logic”, the actions of this fool demonstrate a mismatch of cognitions. Lack of knowledge, rules and customs of society, illogical and inconsistent actions of Household tale’s fool led to the fact that he is beaten by other characters. Analysis of the plot episodes of these tales shows that each episode can be a separate anecdote. In the studied texts they “slip” one by one in “logical” order and lead to the necessary by the nature of this genre finale.

Folk fairy tales are of scientific value for comparative research, provide rich empirical materials, shows the large degree of similarity in the folklore heritage of different communities. This open up new perspectives for comparative investigations.

Keywords: Chinese fairy folk tale, Ukrainian fairy folk tale, Household tale, satirical tale, plot, fool.

ФОЛЬКЛОРНІ ВАРІАНТИ СЮЖЕТУ 1696 У КИТАЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПОБУТОВІЙ КАЗЦІ

І. В. Грищенко, Л. М. Копаниця

Стаття присвячена порівняльному дослідженню казкових текстів китайського та українського казкового епосу з сюжетом ППС 1696=AA1696A (ATU 1696). Актуальність та новизна дослідження визначаються відсутністю дослідження сюжетів про дурнів у китайських та українських побутових казках у сучасній фольклористиці. До дослідження було залучено тексти китайської народної казки «Дурний чоловік» та українських народних казок зі збірників кінця XIX – початку XX ст. з цим сюжетом.

Китайські та українські побутові казки потрапили до широкого загалу та отримали наукове зацікавлення набагато пізніше. Вони є пізнішими за походженням, містять певне гротескне значення, подають побутові проблеми, взаємини людей тощо. Серед побутових казок тематично і композиційно вирізняється особлива група казкових текстів, героями яких є якісь незвичні дурні, що здійснюють найбезглуздіші вчинки. Побутові казки про дурнів є інтернаціональним явищем.

У досліджуваних текстах китайської народної казки «Дурний чоловік» та українських народних казок з дурнем відбувається низка різноманітних незвичних пригод. Дурень побутової казки бачить світ інакше, у нього своя «логіка», дії казкового дурня демонструють неспівпадіння когніцій. Відсутність знань, правил та звичаїв соціуму, алогічні дії та непослідовні вчинки казкового дурня призводять до того, що його б'ють інші персонажі.

Аналіз сюжетних епізодів цих казок демонструє, що кожен епізод може бути окремим анекдотом, у казковому ж тексті вони «нанизуються» один за одним у «логічному» порядку, і призводять до необхідного за природою цього типу казок фіналу.

Проте головною відмінністю є те, що в українських казках з сюжетом ППС 1696=AA1696A (ATU 1696) дурень неодружений, живе з матір'ю, у деяких текстах чітко вказується на відсутність досвіду спілкування дурня з іншими людьми (ніколи не був у селі тощо). У китайській казці з сюжетом ППС 1696=AA1696A (ATU 1696) дурень одружений, тому його дивна поведінка, дурні вчинки можна пояснити крізь призму частини тріади Свій↔Інакший↔Чужий.

Ключові слова: українська народна казка, китайська народна казка, побутова казка, сатирична казка, сюжет, дурень.

Культурні зв'язки України і Китаю мають давню історію, ще за скіфської доби економічно-політичні контакти сприяли культурному зближенню та взаємозв'язків, культурній інтеграції. Започаткований ще часів Великого Шовкового шляху полілог культур продовжує своє функціонування, знайомство та зближення двох народів у всіх галузях життєдіяльності. Вирізняючись унікальністю, оригінальністю та неповторністю, традиційні культури України і Китаю мають багато подібного. Компаративні дослідження демонструють схожі компоненти фольклору цих народів. У традиційному фольклорі закріплено відомості про життя, світогляд, уявлення народу. З-поміж усіх фольклорних жанрів казка становить наукову цінність для проведення компаративних досліджень, надає багатий емпіричний матеріал, демонструє значну подібність у фольклорній спадщині різних народів. Що відкриває нові перспективи для проведення порівняльних досліджень у галузі фольклористики.

В українській фольклористиці проводяться дослідження різних аспектів китайської казки (наприклад, М. Гандзюк «Фантастичні якості героїв китайських та українських народних казок», І. Грищенко, О. Івановська «Мотив «виловлювання місяця» у китайській та українській народній казці про тварин», О. Козоріз, Є. Предибайло «Сюжети українських та китайських казок, образи головних героїв», А. Мартинець, Т. Чередник, І. Ілійчук «Китайська народна казка про Ма Ляна: окремі аспекти дослідження», І. Немченко «Мотив змагальності бідняка й багатія в українських та китайських народних казках», Н. Репнякова «Система образів тварин у китайських народних казках», І. Чирко «Вступне слово» до видання «Китайські народні казки: для молодшого шкільного віку» тощо). Попри множину досліджень китайської народної казки українськими науковцями, існує багато наукових проблем для проведення порівняльних досліджень у галузі казкознавства.

На перший погляд може скластися хибне враження, що найпоширенішим та найулюбленішим видом народних казок є чарівна казка. Але це не так, побутову казку не завжди можна було друкувати на території Російської імперії. Лише після революції 1905 р. з ослабленням суворої цензури ці казки значною кількістю почали з'являтися у друці [Пропп 2005, 277]. Часто у побутових казках звучала гостра сатира на владу, поміщиків, «великоросів» та ін., що і стало додатковим негативним фактором, який гальмував процеси збирання, друку та наукового опрацювання цих казок науковцями в українських теренах. Дослідники вказують, що казки цього типу «відрізняється від інших жанрових різновидів специфікою відображення дійсності, характером зображення героїв, особливостями художнього часу і простору <...> персонажі ніби безпосередньо взято з реальної дійсності. Події побутової казки<...> не віднесені у далеке і невизначене минуле, навпаки, оповідач нерідко підкреслює, що те, про що йдеться в оповіді, відбувалося у нього на очах або сталося у сусідньому селі, прив'язуючи традиційний сюжет до конкретного місця і часу» [Бріцина 1987, 7]. Попри перепони, українські збирачі фіксували тексти побутових казок. Провівши порівняльний аналіз наявних текстів казок, М. Андреев зазначив, що розділ новелістичних казок українського матеріалу майже утричі переважає каталог Томпсона та удвічі російський матеріал. А кількість сюжетів анекдотів в українських записах понад 4,5 рази переважає кількісні показники Томпсона та російські записи [Андреев 1934, 63]. При цьому дослідник вказує, що ці висновки можуть мати більші показники. Варто вказати, що українські збирачі намагалися уникати втручання у тексти записів, докладали зусиль для фіксації зі збереженням оригінальних текстів, що сприяло збереженню давніх сюжетів, мотивів, конфліктів та персонажного складу казок. О. Бріцина акцентує, на довгому шляху історичного розвитку казок цього різновиду, вони становлять певну художню систему, поєднуючи давні своєрідні риси з елементами порівняно новими, що було зумовлено своєрідністю побутування [Бріцина 1987, 7]. Також у текстах побутових казок одна з характерних жанрових особливостей казки – внутрішньої установки на вимисел – видозмінюється, отримує відображення у вигляді гіперболізації, гротескності, проте події та персонажі у цих казках подаються максимально наближені до реальності, достовірні, реалістичні.

У побутових казках дурість героїв дає можливість реалізувати один з принципів казкової поетики – неможливі речі і вчинки з позиції адекватної людини є можливим, прийнятним для дурня, що й отримує своє відображення у казковому тексті усього незвичного та неможливого з побутової позиції. Ці побутові умови змальовані дуже реалістично, але сама подія зазвичай абсолютно неможлива у реальному житті [Пропп 2005, 314]. Важливо, у казках цього типу опис подій вирізняються схематичністю, відсутні розлогі та детальні описи, використовуються усі засоби гумористичного змалювання подій і дійсності, алогізм вчинків та реакції на побутові епізоди, сарказм, відображення у гротескному стилі тощо. Побутові казки є пізнішими за походженням, вони позбулися первісного міфологічного ядра, отримали певне гротескне значення, змальовують побутові проблеми, взаємини людей тощо.

У Китаї фіксація народних казок розпочалася порівняно пізно, так само більший інтерес становили чарівні казки. У 1920-30-х роках гостросюжетні сатиричні казки не становили інтересу для збирачів, зазначає Б. Ріфтин. Але уже у 1950-60-х роках відбувся зворотній процес і відбулося зацікавлення такими текстами, що сприяло інтенсифікації збирацького процесу. На жаль, перед публікацією фольклор оброблювався дуже довільно і тенденційно. Це стосувалося персонажного складу (злі брати у таких оброблених варіантах нерідко перетворювалися на жорстоких поміщиків), сюжету (при обробці він спотворювався, і казка часто втрачала вигляд, який притаманний їй з давніх часів), тексти підлягали літературному редагуванню, втрачалася автентичність мовної палітри, губилася оригінальність живої народної мови [Рифтин 1972]. А. Упоров акцентує увагу, що китайські побутові казки прагнуть продемонструвати алогізм буденного, вивернути навиворіт звичні життєві норми. Ці казки демонструють життєвий досвід китайського народу, викривають людські вади [Упоров 2019, 111]. Тож спільним у китайській та українській науковій думці є значно пізніший період зацікавлення побутовою казкою, її сюжетами, персонажами тощо.

Серед побутових казок тематично і композиційно вирізняється особлива група казкових текстів, героями яких є якісь незвичні дурні, що здійснюють найбезглуздіші вчинки [Пропп 2005, 310]. Казки про дурнів присутні у фольклорі різних країн, отже, це явище міжнародне. М. Сумцов зазначає, що казки та анекдоти про дурнів зустрічаються у різних обробках, які при усьому їхньому розмаїтті, можна розкласти на певні групи основних елементів або найпростіших мотивів і розподілити за групами. Майже кожен мотив зустрічається окремо, але частіше у поєднанні з кількома іншими мотивами [Сумцов 1898, 2]. Записи текстів представлено в українських збірниках (І. Бессараба, В. Гнатюка, Б. Грінченка, Д. Еварницького, П. Іванова, М. Левченка, І. Манжури, С. Рокосовської, П. Чубинського, В. Шухевича, Ю. Яворського, та ін.), російських (А. Афанасьєва, А. Бурцева, Н. Ончукова, І. Худякова тощо), білоруських (М. Дмитрієва, Є. Романова, М. Федеровського, П. Шейна та ін.). Дурень у побутовій казці відрізняється від дурня у чарівній казці, на цьому акцентують увагу дослідження фольклористів. Побутові казки про дурнів досліджували українські фольклористи М. Сумцов, Л. Дунаєвська, О. Бріцина, О. Мушкетик та ін. Про китайського дурня можна зустріти кілька речень у передмові Б. Ріфтіна «Герої і сюжети китайських казок» до збірника китайських

народних казок. Порівняльні дослідження сюжетів про дурнів у китайських та українських побутових казках у фольклористиці наразі відсутні, це і визначає актуальність та новизну нашого дослідження.

Система класифікації Аарне-Томпсона-Уттера містить опис традиційного казкового сюжету АТУ 1696: *Що я повинен був сказати?* Цей сюжет є відомим і популярним у фольклорі різних країн. Записи українських народних казок демонструють, що у текстах з цим сюжетом *«Дурень буває у буквальному розумінні слова набитим, коли він усе робить не до речі, виконуючи поради інших у невідповідних обставинах»* [Мушкетик 2014, 276], тож у «Порівняльному покажчику сюжетів східнослов'янської казки» (далі – ППС) отримав конкретизуючу номінацію 1696=AA1696A: *Набитий дурень*, що часто чітко відповідає розвиткові подій та фіналу тексту.

Мета статті – проведення порівняльного дослідження казкових текстів китайського та українського казкового епосу з сюжетом ППС 1696=AA1696A (АТУ 1696). Об'єктом дослідження є тексти китайської народної казки «Дурний чоловік» зі збірника, перекладеного з китайської мови та упорядкованого Б. Ріфтіним («Китайські народні казки»), та українських народних казок зі збірників кінця ХІХ – початку ХХ ст. з сюжетом АТУ 1696 (ППС 1696=AA1696A).

Досліджуваний текст китайської народної казки демонструє контамінацію двох сюжетів ППС 1691=AA1685A (*Дурень робить усе невпопад* / АТУ 1685: *Дурний наречений* / АТУ 1685 А: *Дурний зять*) і ППС 1696=AA1696A (*Набитий дурень* / АТУ 1696: *Що я повинен був сказати?*), який, на наш погляд може вважатися основним. Найкраще для проведення нашого дослідження є доречним текст української народної казки «Дурака б'ють» з сюжетом ППС 1696=AA1696A (АТУ 1696), який було зафіксовано П. Івановим наприкінці ХІХ ст. на території Слобожанщини, оскільки у ньому є подібне поєднання епізодів сюжету, хоч і є відмінні компоненти, на яких зосередимо свою увагу. Проте інші тексти побутових казок з цим сюжетом вважаємо за необхідне також залучати до нашого дослідження.

Сюжетні епізоди китайської народної казки «Дурний чоловік» (ППС 1691=AA1685A: *Дурень робить усе невпопад*): 1) дружина відправляє до родичів узяти ткацький станок, дурень втомився, «відправив» його своїм ходом (залишив посеред дороги), дружина направила забрати станок, дурень повернувся і забрав його, при чому прийняв росу за піт; 2) дружина веліла віднести полотно на базар, дурень побачив два стовпи, які прийняв за людей, поклав біля них полотно, сприйняв мекання кози за відповідь, сказав, що прийде завтра, дружина зрозуміла, у чому справа і відправила принести полотно назад; (ППС 1696=AA1696A: *Набитий дурень* / (АТУ 1696: *Що я повинен був сказати?*)) 3) побачив похоронну процесію, люди одягнуті у білий одяг, дурень вирішив, що вони украли полотно, почав кричати, щоб віддали полотно, люди його побили, дружина пояснила, що то похорони і треба було запропонувати допомогти нести гроб, 4) розписний паланкін сприйняв за жалобні ноші, дурня побили, дружина сказала, що треба було б посміхатися і плескати у долоні, 5) наступного дня побачив палаючий будинок сусідів, дурня набили, бо посміхався і плескав у долоні, дружина пояснила, що треба було заливати вогонь, 6) наступного дня побачив у кузні вогонь, залив його водою, дружина пояснила, що треба було молотом по ковадлі бити, 7) побачив двох людей, які б'ються

палицями, узяв палицю і почав їх бити, дружина сказала, що треба було рознімати, 8) побачив двох биків, які б'ються, почав їх рознімати, бик підняв на роги, закинув на сусідній пустир [Рифтин 1972]. У другому сюжетному епізоді присутні відголоски чарівної казки у вигляді «продажу» полотна двом стовпам (у «ППС» є сюжет 1643 *Дурень і береза: дурень продає предмет дереву, скрип від вітру сприймається дурнем за обіцянку віддати гроші, не отримавши гроші, б'є сокирою і з дупла дерева випадають гроші* [Бараг 1979]) – своєрідне жертвоприношення тотему, але без отримання винагороди у вигляді скарбу або грошей, що вказує на модифікацію цього мотиву. Б. Ріфтин вказував, що у деякі китайські побутові сатиричні казки побудовані за законами сатиричної казки, але в них ще присутні чарівні предмети [Рифтин 1972], елементи. Дослідники вказують, що ці компоненти є залишками тривалого процесу переродження з одного виду на інший [Бріцина 1987, 9].

Сюжетні епізоди української народної казки «Дурака б'ють» мають таку черговість: 1) побив ціпилном горщики на возі, 2) схопив смаленого кабана за хвіст і почав бігати по вигону, 3) сказав чоловікові: «*Дай, Боже, тобі розговітисся с жиною, с дітками на великий празничок!*» [Іванов 2003, 448], 4) насунув шапку на очі та й пройшов мимо попа, 5) почав просити благословення у кісточки, яку гризла собака, 6) ударив ціпом стару бабу, яка грілася на сонці. Казки про дурня зазвичай не мають традиційних форм початку. Зміст китайської та української казок проявляється через низку алогічних, дурних вчинків дурня, що і призводить до логічного завершення. Традиційна для чарівної казки фінальна формула відсутня в досліджуваних китайській та українській казках. Тексти мають фінал, який є типовим для анекдотичних текстів. Б. Ріфтин вказує, що фінал у казок з цим сюжетом однаковий: у російській казці дурня б'ють, а в китайській – його піднімає рогами розлючений бик [Рифтин 1972]: «*Поднял его бык на рога, на соседний пустырь забросил. Только к вечеру наши дурака еле живого*» [Рифтин 1972]. У текстах українських народних казок з цим сюжетом представлено різноманітне завершення («*Вибил дурного і в село більше не пускала*» [Левченко 1928, 575], «*Іде, а пани йдуть, він одвирнувся і плюнув, вони і почали його бити. Так він і умер на другий день*» [Іванов 2003, 450], «*Іде дурень, ажь собаки собі гризуться. Вінъ и собі підставивъ голову, тутъ собаки ёго по кусочку рознесли всёго*» [Чубинський 1878, 490], «*Хиба вамъ невидно, щобъ вамъ повилазили, підвели на безумья! Иду, коли собаки ідять стерво, я й уткнувъ свою голову, якъ ви казали, щобъ поськали, а собаки, бачте, якъ мене поськали, ледві вирвався! Идїть сами теперь, нехай вамъ чортъ! Я лучше безъ каши буду; показїться ви зъ вашими таганками!*» [Чубинський 1878, 492] та ін.). Та привертає увагу фінал досліджуваної української народної казки «Дурака б'ють»: «*Іде, а стара баба грїє на сонці зуби, він торохни її по зубах, так, шо баба і перекинулась. Тоді пішов він додому*» [Іванов 2003, 449]) – він уникнув фінального фізичного насилля, навіть «діяв» на випередження, хоч очевидно є глупота цього вчинку. Якщо придивитися до сюжетних епізодів цих казок, то кожен з них може бути окремим анекдотом, проте у казковому тексті вони «нанизуються» один за одним у «логічному» порядку, і призводять до необхідного за природою цього типу казок фіналу.

За висновками В. Проппа, у побутових казках вчинки казкового дурня викликають сміх. Певні елементи сатири в них є, але загалом вони не можуть

бути названими сатирою на людську дурість – для цього вчинки дурня занадто неймовірні, і сміх має не тавруючий, а добродушний характер. Дурень цієї казки завжди запізнюється, минуле застосовує до теперішнього і, попри усю послужливість, викликає гнів та отримує побої. Дослідник доходить висновків, що дурість у цих казках щось значиміше за художній прийом для створення незвичних ситуацій і комічних казок, комізм яких справляє на сучасну людину іноді доволі дивне враження [Пропп 2005, 310–314]. Л. Дунаєвська зазначає, що «поведінка такого персонажу в ряді випадків аналогічна дії дурня анекдотичного. Лежача жінка, дурна наречена, молодий недоумкуватий син чи брат, молодий чоловік постійно потрапляє у дурне становище через свою непрактичність, незнання елементарних норм поведінки або лінь, невміння жити своїм розумом. <...> Фактично порушення певних суспільних норм поведінки, мислення, обрядів зображується в казці як непоправна дурість, що заслуговує не лише висміювання, а й тілесного покарання. Дурня постійно б'ють» [Дунаєвська 1997, 124]. О. Бріцина вказує, що вчинки дурня «відверто абсурдні, <...> буквально виконує доручення стерегти двері і несе їх з собою буквально з петель, оскільки йому незрозуміла загроза крадіжки (АТ 1653 А, В, С), або ковбасою і салом закрив дірку тощо [Бріцина 1987, 39–40]. Л. Мушкетик звертає увагу на своєрідне порушення реальних зв'язків дурня з людьми. Що певним чином ставить в опозицію до інших персонажів, які завжди змальовуються реалістично. «Казковому дурневі притаманна особлива психологія, незвична манера думати, відчувати і діяти» [Мушкетик 2014, 276]. На наш погляд, дії казкового дурня демонструють неспівпадіння когніцій, когнітивний дисонанс. «Одним із головних чинників, що керують поведінкою людини, є когнітивний дисонанс – неспівпадіння когніцій (уявлень щодо світобудови та людини), внаслідок чого утворюються суперечності в знаннях» [Бовсунівська 2010, 11]. Дурень побутової казки бачить світ інакше, у нього своя «логіка», не маючи досвіду, робить неправильні висновки, умовиводи, що і призводить до неприємних для нього та оточуючих наслідків.

Л. Мушкетик вказує, образ казкового дурня є близьким до безумців, юродивих, кого у часи Київської Русі називали «божими людьми». Спираючись на висновки В. Проппа про розуміння образу дурня як відображення частини ритуалу ініціації, «посвячення в мужчини та воїна, коли в хлопця тимчасово вселявся дух, який давав людині певні здібності. З часом одержимість божеством почала приписуватися членам певних груп, які не дотримувалися усталених соціальних норм. І в наш час на Сході існує особливе ставлення до пророків, божевільних тощо, яких не можна кривдити» [Мушкетик 2014, 279]. Що може свідчити про присутність опозиції Свій↔Чужий або ж діади Свій↔Інакший (тобто, частини тріади Свій↔Інакший↔Чужий). На наш погляд, варто звернути увагу на сімейний стан дурня: в українській казці з цим сюжетом дурень неодружений («Годувала мати сина і вигодувала от покутя до порога і сказала: - Ну, буди тебе, сину, годувати, годуй же ти мене!» [Іванов 2003, 448], «Сиділа баба в лісі і мала єдного-єдним сина. І виріс він великий, а в силі нігди не був» [Левченко 1928, 574], «Бо то баба посилала сина до міста. Али він дурний був і забув, що то єму мама казала купити перця» [Левченко 1928, 573], «Було собі три брати: два розумнихъ, а третій дурень. Отъ поїхали вони у поле орать, та забули ковганки взять» [Чубинський 1878, 489], «Якъ були собі

три брати, да всі три Кіндрати. Пошли в поле орати, да забули таганокъ узяти» [Чубинський 1878, 490] та ін.). У китайській казці він одружений («*Был у одной женщины глупый муж. Ничего делать не умел, за что ни возьмется, все у него вкривь да вкось»* [Рифтин 1972]), що може свідчити про сприйняття родичами дружини чоловіка як Чужого, представника іншого/чужого племені. У давнину представник іншого племені, навіть мешканець іншого поселення завжди наділявся негативними рисами, зображався дивним, незрозумілим, дурним, а то й страшним та небезпечним (наділеним негативними магічними здібностями) тощо. Враховуючи, що у давнину існував ритуальний сміх, яким демонстрували покійникові, що він уже є чужим для своїх живих рідних. То ж можна зробити припущення, що родичі дружини не сприймали чоловіка, він був для них Чужим, його поведінка і вчинки були дивними, насмішки і глузування були певним ритуальним випробовуванням та своєрідною перевіркою, перш ніж прийняти його у своє родинне коло.

Отже, проведене дослідження дає підстави говорити про подібні та відмінні риси китайського та українського казкового епосу. Процес збирання та наукової обробки українських та китайських побутових казок розпочався набагато пізніше за чарівні та казки про тварин; у китайській та українській класифікації казкового епосу є побутові казки, до яких входить група казок про дурних людей. У досліджуваних текстах китайської народної казки «Дурний чоловік» та українських народних казок з дурнем відбувається низка різноманітних пригод. Через відсутність знань, правил та звичаїв соціуму, дії та вчинки казкового дурня є непослідовними, за що його б'ють інші персонажі.

В українських казках з сюжетом ППС 1696=AA1696A (ATU 1696) дурень неодружений, живе з матір'ю, у деяких текстах чітко вказується на відсутність досвіду спілкування дурня з іншими людьми (ніколи не був у селі тощо). У китайській казці з сюжетом ППС 1696=AA1696A (ATU 1696) дурень одружений, тому його дивна поведінка, дурні вчинки можна пояснити крізь призму частини тріади Свій↔Інакший↔Чужий.

Результати проведеного дослідження показують можливості подальших порівняльних досліджень китайських та українських побутових казок.

ЛІТЕРАТУРА

Андреев Н. К характеристике украинского сказочного материала. С.Ф. Ольденбургу. К пятидесятилетию научно-общественной деятельности. Ленинград, 1934. С. 61–72.

Бараг Л., Березовский И., Кабашников К., Новиков Н. Сравнительный указатель сюжетов. Восточнославянская сказка. Ленинград, 1979. URL: <http://www.ruthenia.ru/folklore/sus/index.htm> (дата звернення: 07.04.2022)

Бовсунівська Т. Когітивна жанрологія та поетика : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. 180 с.

Бріцина О. Соціально-побутова казка / Упоряд., передм. та примітки О.Ю. Бріциної. Київ : Дніпро, 1987. 281 с.

Дунаєвська Л. Українська народна проза (легенда, казка) – еволюція епічних традицій. Київ : «Бібліотека українця», 1997. Вид. 2-е. 384 с.

Левченко М. Казки та оповідання з Поділля. В записках 1850–1860-их рр. / Упоряд. М. Левченко; передмова А. Лободи. Київ : Українська Академія Наук.

Філологічна кафедра; Етнографічна комісія. Вип. I–II. 1928. LVIII с., 598 с. URL: <https://cutt.ly/cJuWXiz> (дата звернення: 07.04.2022).

Мушкетик Л. Персонажі української народної казки. 2014. Київ : Український письменник, 2014. 360 с.

Іванов П. Народні казки, зібрані Петром Івановим / Упоряд., підготовка текстів, вступ.стаття, приміт. та словник І. Неїло. Київ : «ЕксОб», 2003. 512 с.

Пропп В. Русская сказка. Москва : Лабиринт, 2005. 379 с.

Рифтин Б. Герои и сюжеты китайских сказок. Китайские народные сказки / пер. с кит. Б. Рифтина. Москва : ГРВЛ-Наука, Москва: Восточная литература, 1972. С. 5–24. URL: <https://coollib.com/b/123845/read> (дата звернення: 07.05.2022).

Сумцов Н. Разыскания в области анекдотической литературы. Анекдоты о глупцах. Харьков : Типография губернского правления, 1898. 208 с.

Упоров А. Сущность китайских сказок, аспекты и этапы их изучения и проблемы типологии. *Вестник Хакасского государственного университета им. Н. Ф. Катанова*. 2019 № 29. С. 108–115. URL: <https://cutt.ly/TPRld7v> (дата звернення: 15.04.2022).

Чубинский П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования : [в 7 т.] / собрал П.П. Чубинский. Санкт-Петербург, 1872–1878. Т. 2. Малороссийские сказки. 1878. 688+7 с.

REFERENCES

Andreyev N. (1934) K kharakteristike ukrainskogo skazochnogo materiala. *S. F. Ol'denburgu. K pyatidesyatiletuyu nauchno-obshchestvennoy deyatel'nosti* (in Russian).

Barag L., Berezovskiy I., Kabashnikov K., Novikov N. (1979) *Sravnitel'nyy ukazatel' syuzhetov. Vostochnoslavyanskaya skazka*. Lenynhrad. URL : <http://www.ruthenia.ru/folklore/sus/index.htm> (in Russian).

Bovsunivs'ka T. (2010) *Kohintyvna zhanrolohiya ta poetyka*. VPTs Kyyivs'kyu universytet. Kyyiv. (in Ukrainian).

Britsyna O. (1987) *Sotsial'no-pobutova kazka*. Dnipro. Kyyiv. (in Ukrainian).

Dunayevs'ka L. (1997) *Ukrayins'ka narodna proza (lehenda, kazka) – evolyutsiya epichnykh tradytsiy*. Vyd. 2-e. Biblioteka ukrayintsya. Kyyiv (in Ukrainian).

Levchenko M. (1928) *Kazky ta opovidannya z Podillya. V zapysakh 1850-1860-ykh rr.* / Uporyad. M. Levchenko; peredmov A. Lobody. Kyyiv: Ukrayins'ka Akademiya Nauk. Filolohichna katedra; Etnohrafichna komisiya. Vyp. I–II. URL: <https://cutt.ly/cJuWXiz> (in Ukrainian).

Mushketyk L. (2014) *Personazhi ukrayins'koyi narodnoyi kazky*. Ukrayins'kyu pys'mennyk. Kyyiv. (in Ukrainian).

Ivanov P. *Narodni kazky, zibrani Petrom Ivanovym* / Uporyad., pidhotovka tekstiv, vstup.stattya, prymit. ta slovnyk. EksOb, Kyyiv. (in Ukrainian).

Propp V. (2005) *Russkaya skazka*. Labirint. Moskva. (in Russian).

Riftin B. (1972) *Geroi i syuzhety kitayskikh skazok. Kitayskiye narodnyye skazki*. GRVL-Nauka, Vostochnaya literatura. Moskva. pp. 5–24, available at: <https://coollib.com/b/123845/read> (in Russian).

Sumtsov N. (1898) Razyskaniya v oblasti anekdoticheskoy literatury. Anekdoty o gluptsakh. Tipografiya gubernskogo pravleniya. Khar'kov. (in Russian).

Uporov A. (2019) “Sushchnost' kitayskikh skazok, aspekty i etapy ikh izucheniya i problemy tipologii”. *Vestnik Khakasskogo gosudarstvennogo universiteta im. N. F. Katanova*. № 29, pp. 108–115, available at: <https://cutt.ly/TPRld7v> (in Russian).

Chubinskiy P. (1878) Trudy etnograficheskoy statisticheskoy ekspeditsii v Zapadno-Russkiy kray, snaryazhennoy Imperatorskim Russkim Geograficheskim Obshchestvom. Yugo-Zapadnyy otdel. Materialy i issledovaniya : [v 7 t.] / sobral P. P. Chubinskiy. 1872 -1878. T. 2. Malorossiyskiye skazki. Sankt-Peterburg. (in Russian).

Стаття надійшла до редакції 19.08.2022